

А.Н. Турарова¹, Э.А. Айтенова^{*2}, Г.Ү. Оралымбетова¹, А.А. Сманова¹
¹М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті, Тараз қ., Қазақстан
²Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық университеті, Алматы қ., Қазақстан

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГТИ КӘСІБИ ДАЯРЛАУДА КОЛЛАБОРАЦИЯЛЫҚ ОРТАНЫ ҰЙЫМДАСТЫРУДЫҢ МӘНІ МЕН МАҢЫЗЫ

Аңдатпа

Мақалада шетелдік және отандық ғылыми әдебиеттердегі болашақ педагогті кәсіби даярлауда коллаборациялық ортаны ұйымдастырудың мәні мен маңызы қарастырылады. Яғни, ПОҚ-оқытушы, оқытушы-топ, топ-ұжым, топ-студент, студент-студент арасында екіжақты «тең» және мүдделер бойынша өзара әрекеттесуді жүзеге асырудың жолдары көрсетіледі. Сондай-ақ, коллаборациялық ортаны құру студенттерге ұжымда (жұп-топ-аудитория стратегиясы) жұмыс істеуге, тақырыпқа ену сабаққа тез үйренуге, топ серіктесте рімен байланыс орнатуға және талқылау кезінде білім берудің жаңа идеяларын тез әзірлеуге және жариялауға көмектеседі, оларды терең қызығушылықпен, сыни тұрғыдан ойлана білуге, жаңа тәсілдерді қолдану туралы рефлексия мен қолданыстағы практикамен салыстырып, қорытынды жасауға ынталандырады. Жоғары білім беру жүйесіндегі коллаборациялық ортаны ұйымдастыру жаңа Қазақстанның болашақ мұғалімінің кәсіби даярлығына оң әсер ететін оның маңызды, ажырамас бөлігі болып табылады. Олай дейтініміз студенттердің топта, ұжымда бірлесіп ынтымақтастықта жұмыс істеуін күшейтуге және болашақ мұғалімнің кәсіби даярлығының сапасын арттыруға мүмкіндік беретініне, нәтижесінде мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық дамуына ықпал ететініне сеніммен айтамыз.

Түйін сөздер: кәсіби құзыреттілік, практикаға бағдарлық оқыту, бірлескен іс-әрекет, кәсіби ынтымақтастық, коллаборациялық орта, топтық жұмыс.

Турарова А.Н.,¹ Айтенова Э.А.,^{*2} Оралымбетова Г.Ү.,¹ Сманова А.А.¹
¹Таразский региональный университет им. М.Х.Дулати, г. Тараз, Казахстан
²Казахский национальный педагогический университет им. Абая, г. Алматы, Казахстан

СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ КОЛЛАБОРАЦИОННОЙ СРЕДЫ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА

Аннотация

В статье рассматривается сущность и значение организации коллаборационной среды в профессиональной подготовке будущего педагога в зарубежной и отечественной научной литературе. То есть, указываются пути осуществления двустороннего «равноправного» и взаимодействия по интересам между ППС-преподавателем, преподавателем-группой, группой-коллективом, группой-студентом, студентом-студентом. Кроме того, создание коллаборационной среды помогает студентам работать в команде (стратегия "пара-группа-аудитория"), быстро учиться на уроках погружения в тему, общаться с партнерами по группе и быстро разрабатывать и публиковать новые образовательные идеи во время обсуждения, побуждая их к глубокому интересу, критическому мышлению, размышлениям о применении новых подходов и существующей практике мотивирует сравнивать и делать выводы. Организация коллаборативной среды в системе высшего образования является ее важной, неотъемлемой частью, положительно влияющей на профессиональную подготовку будущего учителя нового Казахстана. Так, мы уверены, что это позволит усилить сотрудничество студентов в группе, коллективе и повысит качество профессиональной подготовки будущего учителя, что в конечном итоге будет способствовать социально-экономическому развитию государства.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, практико-ориентированное обучение, совместная деятельность, профессиональное сотрудничество, коллаборационная среда, командная работа.

Turarova A.¹, Aitenova E.^{2*}, Oralymbetova G.¹, Smanova A.¹
¹M.H. Dulati Taraz Regional University, Taraz, Kazakhstan
²Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan

THE ESSENCE AND IMPORTANCE OF THE ORGANIZATION OF A COLLABORATIVE ENVIRONMENT IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF A FUTURE TEACHER

Abstract

The article examines the essence and importance of the organization of a collaborative environment in the professional training of a future teacher in foreign and domestic scientific literature. That is, the ways of implementing bilateral "equal" and interest-based interaction between teaching staff-teacher, teacher-group, group-collective, group-student, student-student are indicated. In addition, the creation of a collaborative environment helps students to work in a team (the "pair-group-audience" strategy), quickly learn from immersion lessons, communicate with group partners and quickly develop and publish new educational ideas during the discussion, encouraging them to deep interest, critical thinking, reflections on the application of new approaches and existing practice motivate to compare and draw conclusions. The organization of a collaborative environment in the higher education system is an important, integral part of it, positively influencing the professional training of the future teacher of new Kazakhstan. So, we are sure that this will strengthen the cooperation of students in a group, team and improve the quality of professional training of future teachers, which will ultimately contribute to the socio-economic development of the state.

Keywords: professional competence, practice-oriented training, joint activities, professional cooperation, collaborative environment, teamwork.

Негізгі ережелер. Қазақстанның жоғары білім беру жүйесі жылдам қарқынмен дамып, мазмұнды ұйымдастыру мен білім беру үдерісіне қатысушылардың қарым-қатынасы, өзара әрекеттестігінің жаңа аспектіде түбегейлі өзгерістермен сипатталады. ҚР педагогінің кәсіби стандартында стратегиялық мемлекеттік міндеттерді іске асыруға лайықты кәсіби білікті мамандарды даярлауға ерекше назар аудара отырып, әртүрлі білім беру бағдарламалары бойынша жоғары оқу орнының оқу үдерісінің барлық әлеуетін пайдаланудың маңыздылығын айқындайды. Осы орайда, коллаборациялық орта болашақ педагогтің кәсіби тұлғасын қалыптастыру мен педагогикалық үдерісте субъект-субъектілік өзара әрекеттесуінде оқыту, тәрбиелеу, әдістемелік, зерттеу, әлеуметтік-коммуникативтік функцияларын дамыту үшін басты бағыттаушы вектор студенттерді кәсіби-педагогикалық қарым-қатынас ерекшеліктеріне баулу, жеке тұлғаның әлеуетті мүмкіндіктерін ашу үшін қолайлы жағдайлар қажеттілігін болжайтын коллаборация оқу ортасын құру керек дегенді білдіреді.

Кіріспе. Білім беру сапасы мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігінің кепілі болып табылатындығы анық. Бүгінгі таңда қоғамдағы барлық әлеуметтік-экономикалық өзгерістер әсіресе жоғары кәсіби білімге арналған, оның сапасы мемлекеттің бәсекеге қабілеттілігінің кепілі болып табылады. Кәсіптік-педагогикалық білім берудің мазмұнын қайта қараусыз білім беруді жетілдіру тиімді бола алмайды, өйткені мұғалімдер мен педагог қызметкерлердің өздері бұған дайын болмаса, білім беру саласындағы ешқандай теориялар, тұжырымдамалар, стандарттар сәтті іске асырылмайды.

Сондықтан біздің зерттеуіміз үшін педагогикалық кәсіптің әлеуметтік сипатын білетін, табысты тұлғалық және кәсіби әлеуметтенуге бағытталған педагогикалық жоғары оқу орындарының түлектері тұлғасында кәсіптік-педагогикалық білім берудің нәтижесі қызықты.

Отандық ғылымда жоғары педагогикалық білім беруді дамыту (Н.Д. Хмель, К.К. Жампеисова, А.А. Бейсенбаева, Ш.Ж. Колумбаева) жан-жақты қарастырылып, ондағы идеялар теориялық тұрғыдан зерделеніп, практикалық жүзеге асырылуда. 2015 жылдан бастап отандық ғылымда осы бағытта жасалып жатқан мемлекеттік ғылыми жобалар

(С.А. Жолдасбекова, К.Ж. Бұзаубақова, Ұ.М. Әбдіғапбарова, Г.К. Исаева) мен диссертациялық зерттеулер (Ж.О. Нұржанбаева, Ж.Е. Алшынбаева, А.А. Сманова, Э.А. Айтенова) бүгінгі таңда жоғары педагогикалық білім беру үдерісіне теория мен практиканы ұштастыратын дуальді оқыту элементтерін ендіру мүмкіндіктерін теориялық-практикалық тұрғыдан негіздейді [1,2].

Осы айтылғандар болашақ мұғалімнің кәсіби даярлығын жетілдіруде ҚР ЖОО жүйесіне *коллораациялық ортаны* құрудың ерекшеліктері, оны тиімді нәтижеге бағыттап ұйымдастыру мәселесі толықтай қарастырылмағанын байқатты.

Олай дейтініміз, қазіргі заманғы кәсіптік білім беру тәжірибесінде қоғамдағы динамикалық процестер мен университетте мамандар даярлау сапасы арасындағы айтарлықтай алшақтық байқалады. ЖОО-да пәндік оқытудың басым сипаты студенттердің білімінің жиі шашыраңқы болуына, тым теориялық сипатқа ие болуына әкеледі, нәтижесінде алған білімдерін практикада қолдануда және ұйымдастырушылық, басқарушылық, жобалау іс-әрекетін жүзеге асыруда университет түлектерінің қиындықтары туындайды. Осындай оқу-танымдық іс-әрекеттің нәтижесінде тұлғаның терең ішкі жан дүниесіне әсер етпейді, мұндай оқытудан алынған білім қажетті нәтиже бермейді.

Материалдар мен әдістер. Болашақ педагогті кәсіби даярлауда *коллораациялық ортаны* ұйымдастырудың мәні мен маңызын анықтауда философиялық, психологиялық-педагогикалық әдебиеттерге, ғылыми еңбектерге, диссертациялық зерттеулерге теориялық талдау жасау; озық тәжірибелерге контент-талдау және т.б. әдістер қолданылады.

Зерттеуде шетелдік және отандық жұмыстарға талдау жасалып, онда *«коллораация»*, *«ынтымақтастық»*, *«бірлескен ортақ»* мәселесі *«коллораациялық орта»* тұжырымдамасының негізі ретінде қарастырылды.

Біз осы аталған және жоғарыда көрсетілген еңбектерде берілген *«коллораация»* *«ынтымақтастық»*, *«бірлескен орта»* түсініктерінің арақатынасын айқындауға мән бердік.

Жасалған теориялық талдау шұғыл зерттеуге қажет проблемалық бағыттардың теориялық-практикалық тұрғыдан шешімін таппағандығын анықтауға мүмкіндік берді:

- *коллораациялық орта* негізінде болашақ педагогтің кәсіби даярлығының теориялық-әдіснамалық базасы анықталмаған;
- *коллораациялық орта* негізінде болашақ педагогті ЖОО-ң өзара әрекеттестігінде кәсіби даярлығын жүзеге асыру механизмі жасалмаған;
- *коллораациялық орта* негізінде дербестендірілген оқытуын ұйымдастырушылық-әдістемелік қамтамасыздандырудың ғылыми-практикалық нұсқаулары әзірленбеген.

Алайда жоғары білім беру саласына инновацияларды белсенді енгізу, педагогикалық жоғары оқу орындарының білім беру қызметін оңтайландыру педагогтердің кәсіби саладағы өзараәрекеттестікті жақсарту негізінде олардың кәсіби дамуы үшін мүмкіндіктерді кеңейтеді. Еліміздегі білім беруді дамытудың экономикалық логикасы жаңа, жоғары нәтижелерге қол жеткізу үшін білім беру ұйымдарының ресурстарын (білім, өнімдер, идеялар, технологиялар, кадрларды) біріктіру болып табылады. Осыған байланысты білім беру тәжірибесінде желілік өзараәрекеттестік, әлеуметтік серіктестік және кәсіби ынтымақтастық (*коллораация*) қалыптастыру маңызды.

«Коллораация» сөзінің этимологиясы француздың «ынтымақтастық» сөзінен шыққан, ол «бірлескен іс-әрекет, ынтымақтастық, бірге жұмыс істеу» дегенді білдіреді. Сөздіктерде *коллораация* білім алмасу, оқыту және келісімге (консенсусқа) қол жеткізу орын алатын ортақ мақсаттарға жету үшін екі немесе одан да көп адамның немесе ұйымдардың бірлескен іс-әрекеті (процесі) ретінде анықталады [3].

Тұлғаның *коллораациялық* оқу ортасына енуі студенттің өзін адами қарым-қатынастардың ерекшеліктерін игеруге белсенді қосуды, практикалық, ғылыми және теориялық іс-

әрекеттің дағдылары мен біліктерін игеруді, белгілі бір әлеуметтік нормалар мен функцияларды қалыптастыруды, қоғамда өзін-өзі кәсіби білікті, табысты маман ретінде жүзеге асыруды қамтиды.

Осылайша, студенттің белсенді іс-әрекеті, оның тұтас педагогикалық үдеріске қатысушылармен өзара әрекеттесуі оның кәсіби табысты тұлғасын қалыптастырудың шешуші шарттарының бірі болып табылады.

Жоба идеясының қолданыстағы аналогтардан түбегейлі айырмашылығы

Бүгінгі таңда ғылыми әдебиеттерде коллобарацияның ерекше формасын білдіретін категория ретінде ынтымақтастық туралы белгілі бір түсінік қалыптасты:

1. «Жаһандық ортадағы кооперация» (О.В. Иншаков, 2013г.) [4];
2. «Бір мақсатқа жету үшін бірлескен еңбек» (Н.Ю. Самсонов, 2013г.) [5];
3. «Кәсіпкерліктің орталықтандырылған моделі» (С.Г. Якунаева, Ю.Е. Кошурникова, 2013г.) [6];
4. «Мақсаттар бірлігінде бірлескен жобалар құру» (О.Г. Тихомирова, 2014г.) [7];
5. «Өнімді жасау үшін зияткерлік еңбек нәтижелерін біріктіретін қауымдастық» (Н.В. Смородинская, 2012г.) [8];
6. Бірлескен жұмыс (Е.А. Антипин, 2014г.) [9];
7. Желілік өзара әрекеттесу (О.В. Иншаков, 2013г., Н.В. Смородинская, 2012г.) [4, 12б.], [8, 21б.];
8. Жобалық іс-әрекет (О.Г. Тихомирова, 2014г.) [7, 19б.].

9. Модернизация жағдайындағы жоғары білім берудегі өзгерістер мұғалімнің кәсіби іс-әрекетінің қазіргі заманғы моделінің негізгі сипаттамаларына баса назар аударады: командалық рух, ынтымақтастық, автономия мен индивидуализмнің ұжымшылдық пен командалық жұмыспен үйлесуі. Педагогикалық білім беруді дамыту контекстінде ол «білім сапасы = өмір сапасы» қағидаты бойынша бағытталған жүйелі өзгерістерді жобалау қажеттігін көрсетеді (А.П. Тряпицына, 2014г.) [10].

Ғылыми еңбектерде коллобарация – «бәсекелестіктен ынтымақтастыққа» көшу идеясы білім беруді жаңғыртуға тырысады. Олай дейтініміз, педагогикалық серіктестік пен желілік өзараәрекеттестіктің жаңа формаларын іздеумен, академиялық ұтқырлықты ұйымдас-тырумен, педагогикалық үдерісті заманауи педагогикалық практика мәселелеріне қосумен байланысты. Зерттеудің теориялық-әдіснамалық негіздерін мынадай еңбектер құрайды:

– кәсіби білім беруде үздіксіз білім беру мәселелеріне шет елдік (J.Barzun, D.Bridges, т.б.), ресейлік (В.И. Байденко Б.С. Гершунский, т.б.) және қазақстандық (А.А. Жайтапова, А.Е. Есполова, Н.Р. Шаметов, С.З. Коканбаев, т.б.);

– оқытудағы құзыреттілік тәсіл тұжырымдамасы (И.А. Зимняя, А.П. Тряпицына, А.В. Хуторской, т.б.);

– заманауи университеттік білім беру мәселесі (В.А. Анищенко, Е.И. Тихомирова, В.А. Якунин, т.б.);

– ЖОО жағдайында мамандар даярлаудың теориялық және технологиялық негіздері (С.Д. Қаракөзов, Г.З. Әділғазин, Г.К. Нұрғалиева, т.б.);

– біртұтас педагогикалық процесс (Н.Д. Хмель), мұғалім мен оқушының ынтымақ-тығы (Н.Н. Хан), субъект-субектілік қарым-қатынас (Ж.Ы. Намазбаева) [11,12,13,14];

Алайда қазақстандық ғалымдар зерттеулерінде коллаборациялық оқу ортасы – арнайы зерттеу нысанына алынбаған. Әрине, болашақ мұғалімнің жеке басының жетістігін қалыптастыру құралы ретінде бірлескен оқу ортасын құру (А.Е. Берикханова, 2017г.); коллаборациялық ортаның сабақтың нәтижелілігіне әсері (В.Р. Даужанова, 2015г.) сияқты кейбір мақала, баяндамаларды жоққа шығаруға болмайды [15,16].

Бірлескен өзара әрекеттесуге қатысушының субъективтілігі оқытушының сабақта студенттердің топтық, командалық, жұптық іс-әрекетін ұйымдастыра білуімен қамтамасыз етіледі. Мұғалім фасилитатор рөлін атқарады, яғни топтық коммуникацияны қамтамасыз

етеді, топтар арасындағы пікірталас үшін қолайлы орта құруға ықпал етеді. Коллаборацияда әр студент оқу үдерісінің тікелей қатысушысы болуы, танымдық іс-әрекеттің түрлерін саналы түрде таңдауы, рефлексиялық іс-әрекетпен айналысуы, өз ойын еркін білдіруді үйренуі, өз мүмкіндіктерін жүзеге асырады. Дәріс және семинар сабақтарында коллаборацияның әртүрлі әдістері мен стратегияларын қолдану олардың студенттердің тәуелсіздігін, ақыл-ой белсенділігін, өзін-өзі растауын және өзін-өзі жүзеге асыруын дамытуға ықпал ететіндігін көрсетеді. Бұл ретте ЖОО-ның тұтас педагогикалық үдерісінің оқу-тәрбие тетіктерінде тұрақты байланыстар мен тәуелділіктер қалыптасады, қарым-қатынастардың күрделі жүйесі пайда болады, белгілі бір интеллектуалдық шиеленіс өрісі мен ізгі ниет пен іскерлік ынтымақтастық атмосферасы қалыптасады.

Олай болса, коллаборациялық орта негізінде болашақ педагогтің кәсіби даярлығын қалыптастыру қазіргі педагогикалық практика, қоғамның инновациялық-индустриялық даму сұраныстарына ие екендігі сөзсіз.

Нәтижелер мен талқылау. Жоғарыда берілген зерттеу мәселеміз бойынша теориялық-әдіснамалық талдаудың нәтижесі ретінде ЖОО-да сабақтарды коллаборациялық орта негізінде топаралық жұмысты қолдану ерекшеліктеріне тоқталамыз. Мұндай жұмыс белгілі бір мәселелерді бірлесіп шешу үшін студенттерді топтарға уақытша бөлуді талап етеді. Микротоптар 4-6 адамнан тұрады, өйткені олар ең жоғары нәтижеге ие. Топтар, әдетте, оқыту деңгейінде гетерогенді болады. Мұндай топтарда оқыту әлсіз студенттерді орта деңгейге көтереді және күшті студенттердің жұмысын ынталандырады. Жоғары оқу мүмкіндіктері бар студенттер өз жолдастарына көмек көрсете алады, материалды бірлесіп талдайды және нәтижесінде барлығы жетістікке жетеді. Сабақтағы жұмыстың топтық формасын барлық дерлік негізгі дидактикалық мәселелерді шешу үшін қолдануға болады. Жұмыста оқу сабақтарын ұйымдастырудың топтық формасын қолдану кезінде үнемі жоғары сапалы үлгерім байқалады.

Топтық сабақтардың түрлері:

Топтық сауалнама – зерттелген тақырыпты немесе бағдарлама бөлімін қайталау және бекіту үшін жүргізіледі. Тақырыпты қайталау барысында күндер, фактілер, ұғымдар, себеп-салдарлық байланыстар, персонал туралы білімдерін жаңартып, нақтылаған жөн. Топтық сауалнама кезінде кеңесші сұрақтар тізіміне сәйкес өз тобының әрбір мүшесінен сұрайды. Кеңесшілер – бұл жақсы үлгерген және пәнге қызығушылық танытатын студенттер, олар өз жолдастарына оқуға көмектесуге ниет білдіреді. Студенттің жауаптары топтың барлық мүшелеріне түсініктеме береді, толықтырады және бірлесіп бағалайды. Мұндай сабаққа қойылатын сұрақтар тізімін оқытушы жасайды. Сауалнама барлық топтарда бір уақытта жүргізіледі. Әңгіме бір-біріне кедергі келтірмеу үшін жарты дауыста өтеді. Білім алушылар материалды қайта қарастырады және жүйелейді.

«Ми шабуылы» бар тапсырмаларға негізделген топтық семинар. Семинар сабақтары студенттердің танымдық белсенділігін дамыту үшін үлкен мүмкіндіктерге ие. Студенттердің ақыл-ой әрекетін белсендіру, бұрыннан белгілі материалға деген қызығушылықты ояту үшін жаңа элемент үлкен маңызға ие: тұжырымдама бойынша жаңаларын мұқият таңдау және мағынасы бойынша жалпылау, жаңа фактілерді келтіру, оқытудың жаңа көрнекі құралдарын қолдану және т.б.

Дәстүрлі емес сабақтар. Оқу сабақтарын ұйымдастырудың топтық формаларына дәстүрлі емес сабақтар кіруі керек, онда топты микро топтарға бөлу орын алады.

Сабақ-саяхат. Мұндай сабақтарды үлкен тақырыптарды зерттеудің басында өткізген жөн. Материалдың көлемі өте үлкен. Топтарда жұмыс істеу оқытушыға тапсырманы айтарлықтай жеңілдетеді.

1. Топ «уақыт машинасында» сырттай саяхаттау үшін әрқайсысы 6 адамнан тұратын микро топтарға бөлінеді.

2. Топ ішінде рөлдер (картограф, тарихшы, экономист, демограф, әлеуметтанушы, саясаттанушы) және тапсырмалар бөлінеді (топ мүшелерінің әрқайсысы жеке тапсырма алады, ол жалпы нәтижеге жұмыс істеуі керек). Қатысушылардың әрқайсысына тапсырма жазбаша түрде беріледі. Бұл уақытты үнемдейді, оқытушыға топтармен, әр студентпен жеке жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Ғылыми зерттеулер сабақтарында топтық оқыту әдісін қолдану өте тиімді, егер оқушылардың әлеуметтік тәжірибесі аз болса да.

Ғылыми зерттеуде пікірталас диалогының әртүрлі формалары бар:

- дөңгелек үстел (әр түрлі позициялар-еркін пікір білдіру);
- сараптамалық топтар (микро топтарда талқылау, пікір білдіру);
- форум (топ аудиториямен пікір алмасады);
- симпозиум (осы мәселе бойынша дайындалған пікірлерді, хабарламаларды ресімделген ұсыну);

– пікірсайыс (мәселе бойынша екілік позицияларды ұсыну: дәлелдеу-теріске шығару);

– «сот отырысы» (сот талқылауын имитациялайтын талқылау-істі тыңдау);

– «аквариум» – оқытушы студенттерді 3 топқа бөледі. Олар әдетте аквариум түрінде шеңберде орналасады. Талқылау кезінде бірінші топ сөйлейді, екіншісі тыңдайды, үшіншісі олардың қателіктерін байқайды, қосады, түзетеді. Топтық жұмыс сәтті болуы үшін мұғалім жұмыс үдерісін дұрыс ұйымдастыруы керек.

Топтарда жұмысты ұйымдастыру.

1. Топтар бірдей тапсырма алады;
2. Топтар әртүрлі тапсырмаларды алады;

Кейбір топтар қойылған сұрақтармен жұмыс істейді, оларды белсенді түрде талқылап, шағын «дөңгелек үстел» құрады. Басқа топтар практикалық тапсырмаларды алады: кроссворд, лото, ойын, сын жазу, жоспар құру және т. б.

3. Топтар әртүрлі, бірақ жалпы нәтижеге, тапсырмаларға жұмыс істейді;

4. Топтар арнайы жіберілген қателіктері бар мәтіндерді ала алады;

Студенттер топпен қателік іздейді, дауласады. Оқытушы дұрыс емес ойды, гипотезаны дәлелдей алады. Студенттер тобының міндеті – қарсы дәлелдер табу.

5. Топтар сабақтың немесе тақырыптың анықтамалық жазбасын құрайды;

6. Студенттерге оқу мәтінін зерделеу алдында міндет қойылады: оған сұрақтар тізімін жасау.

Топтар бір мәтінмен (немесе дәрістің бір бөлігімен) жұмыс істей алады, бірақ кейбіреулері репродуктивті мәселелермен, басқалары кеңейту немесе дамыту мәселелерімен айналысады.

Топтық жұмыс технологиясы мыналарды қамтиды

1. Топтық тапсырманы орындауға дайындық: танымдық міндет қою (проблемалық жағдай); жұмыстың реттілігі туралы нұсқаулық; дидактикалық материалды топтарға бөлу.

2. Топтық жұмыс: материалмен танысу, топта жұмысты жоспарлау; тапсырманы жеке орындау; топтағы жұмыстың жеке нәтижелерін талқылау; топтың жалпы тапсырмасын талқылау; топтық тапсырманы қорытындылау.

3. Қорытынды бөлім: топтардағы жұмыс нәтижелері туралы хабарлама; танымдық тапсырманы талдау; топтық жұмыс және қойылған мақсатқа жету туралы жалпы қорытынды; оқытушының қосымша ақпараты.

Топтық жұмыс келесі міндетті элементтерді қамтиды:

1. мақсат қою және түсіну (жалпы топтық тапсырма);
- 2) топтың әрбір қатысушысының жалпы мақсатына сәйкес жеке тапсырманы орындауы;
- 3) әрқайсысының нәтижелерін өзара тексеру, туындаған қиындықтарды бір-біріне көмектесу және түсіндіру;

4) топтың әрбір мүшесі алған нәтижелерді жалпылау негізінде қорытындыны бірлесіп тұжырымдау;

5) жұмыстың басында қойылған мақсатпен шығу арақатынасы.

Сонымен, коллаборациялық орта негізінде сабақта және сабақтан тыс уақытта топтық жұмыс түрлерін қолданған кезде студенттер бір-бірімен және оқытушымен ынтымақтастықта, белсенді қарым-қатынас жасайды, ал студенттен әртүрлі әлеуметтік рөлдерді орындайды: көшбасшы, орындаушы, ұйымдастырушы, баяндамашы, сарапшы, зерттеуші. Бұл әрекетте әлсіз студенттер күшті студенттермен қатар тең мүмкіндіктерге ие.

Қорытынды. Сонымен, тұжырымдай келе, білім беру мазмұнын жаңартудың қазіргі Жаңа Қазақстан құру жағдайында инновациялық технологияларды енгізу педагогтерді даярлау әдістемесін жетілдіру, білімі мен дағдыларын үздіксіз толықтыру, сондай-ақ кәсіби іс-әрекетке даярлауда практикалық даярлықтың басым болудың қажеттілік талаптары артып келеді. Бұл орайда, біз ұсынып отырған коллаборациялық үдеріс әрқашан практикаға бағдарланған, сондықтан олар тек адам іс-әрекетінің кәсіби салаларында пайда болатын инновациялық даму жолына көшуде ұжымдық жұмысқа, жобаларды құруға, оны жүзеге асыруға және басқаруға қабілетті жаңа формация педагог кадрларды жан-жақты даярлауды көздейтін және ғылымның, білім беру мен өндірістің интеграциясы мен оларда қажетті құзыреттіліктердің тиісті деңгейін қалыптастыруды көздейтін жүйелі даярлау жағдайында жүзеге асады. Олай дейтініміз, коллаборациялық орта біріншіден, білім беру процесінде студенттің тұлғалық, рухани-адамгершілік мәнділігін арттырады. Екіншіден, "тең" және мүдделер бойынша өзара әрекеттесуді қамтитын білім алмасу, оқыту және келісімге (консенсусқа) қол жеткізудің жаңа тәсілдерін жасауға мүмкіндіктер береді. Ал үшіншіден, интеллектуалды интеграцияның қажеттілігі ғылыми міндеттерді саралаудан (олардың шешімі бірлескен өзара әрекеттесуде талап етіледі) және желілік өзара әрекеттесуді Networking басқару модельдерін жасаудан (педагогикалық ынтымақтастығының бірлескен нысандарын енгізу) туындау мәнін теориялық-практикалық тұрғыдан тереңірек зерттеп, нақтылай түсуді қажет етеді.

Алайда, ғылыми еңбектерде коллобарация – «бәсекелестіктен ынтымақтастыққа» көшу идеясы білім беруді жаңғыртуға тырысады. Яғни, педагогикалық серіктестік пен желілік өзараәрекеттестіктің жаңа формаларын іздеумен, академиялық ұтқырлықты ұйымдастырумен, педагогикалық үдерісті заманауи педагогикалық практика мәселелеріне қосумен байланысты.

Жүргізілген зерттеу бойынша мынадай ұсынымдар жасауға болады:

1 Коллаборациялық орта негізінде болашақ педагогті ЖОО-ң өзара әрекеттестігінде кәсіби даярлау механизмін жасау;

2 Болашақ педагогті коллаборациялық орта негізінде кәсіби даярлаудың *networking бағдарламасын* құрастыру;

3 7M011-Педагогика және психология мамандығы бойынша коллаборациялық оқу ортасын құру және оны әдістемелік қамтамасыздандыру;

4 Коллаборациялық орта негізінде студенттің ЖОО-ң өзара әрекеттестігінде кәсіби даярлығын әдістемелік қамтамасыздандыруды ұйымдастыру және реттеу туралы ереже жасау;

5 Тұтынушының қанағаттануы тұрғысынан жүргізілген эксперименталды зерттеу нәтижелерін бағалау (Абай атындағы ҚазҰПУ мен М.Х.Дуллати атындағы ТарӨУ-дің студенттері, оқытушылары және жұмыс берушілер);

6 Коллаборациялық орта негізінде болашақ педагогті кәсіби даярлаудың проблемасы бойынша теориялық-практикалық зерттеуді қорытындылау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Педагог: Профессиональный стандарт РК [Электронный ресурс]: URL: www.atameken.kz (дата обращения: 05.09.2021).
2. Колесникова Г.А., Пустовалова Н.И. Коллаборативная среда в инклюзивном образовании и профессиональные компетенции // Педагогика и психология. – № 4(49), 2021 – С. 197-201.
3. Энциклопедия профессионального образования // В 3т. / под ред. С.Я.Батышева. – М.: АПО, 2008. – 267 с.
4. Иншаков О.В. Коллаборация как глобальная форма организации экономики знаний // Экономика региона. – 2013. – № 3(35). – С. 38-44.
5. Самсонов, Н.Ю. Коллаборация вузов и корпораций: что, кому, зачем? // ЭКО. –2013. – № 10(472). –С. 51-56.
6. Якунаева С.Г., Кошурникова, Ю.Е. Доверие и клиентоориентированность как факторы успеха фирмы // Фундаментальные исследования. – 2013. – № 6-4. –С. 971-975.
7. Тихомирова О.Г. Корпоративная коллаборация и взаимодействие: решение проблемы самоорганизации социально-экономических систем // Фундаментальные исследования. – 2014. – № 9-5. – С. 1082–1086.
8. Смородинская Н.В. Смена парадигмы мирового развития и становление сетевой экономики // Экономическая социология. –2012. – Т.13. – № 4. – С. 95-115.
9. Антипина Е.А. Региональная политика нового поколения: постановка задачи в сфере человеческого капитала // Человеческий капитал. – 2014. – № 4(64). – С. 41-45.
10. Тряпицына А.П. Взаимобусловленность модернизации общего и педагогического образования // Педагогическая наука и современное образование: сб. ст. Всерос. науч.-практ. конф. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2014. – С. 193-197.
11. Шаметов Н.Р. Формирование профессиональной компетентности педагогов в системе образования «колледж–вуз»: автореф. ... канд.пед. наук: 13.00.08. – Астана, 2006. – 24 с.
12. Коканбаев С.З., Шаметов, Н.Р. Үздіксіз білім: терминологиялық сөздік: оқу құралы. – Алматы: АГТУ, 2006. – 100 б.
13. Жампеисова К.К., Хан Н.Н., Колумбаева Ш.Ж. Основные подходы к разработке нового содержания педагогического образования Республики Казахстан// Вестник КазНПУ им. Абая, Серия Педагогические наук. – №2 (68), 2022. – С. 7-14.
14. Намазбаева Ж.И., Калымова А.Е. Общественное сознание личности – основа успешной реализации инклюзивного образования в Казахстане // Педагогика и психология. – 2020. – № 1. – С.5-13.
15. Берикханова, А.Е. Создание коллаборативной учебной среды как средство формирования успешности личности будущего учителя// Вестник КазНПУ, Серия Педагогические науки. – №2(54), 2017. – С.110-114.
16. Даужанова В.Р. Влияние коллаборативной среды на результативность урока. // Международный научно-исследовательский журнал, Екатеринбург. – № 2 (33), 2015. – 56 с.

Reference:

1. Pedagog: Professional'nyj standart RK [Elektronnyj resurs]: URL: www.atameken.kz (data obrashcheniya: 05.09.2021).
2. Kolesnikova G.A., Pustovalova N.I. Kollaborativnaya sreda v inklyuzivnom obrazovanii i professional'nye kompetencii // Pedagogika i psihologiya. – № 4(49), 2021 – S. 197-201.
3. Enciklopediya professional'nogo obrazovaniya // V 3t. / pod red. S.YA.Batysheva. – M.: APO, 2008.– 267 s.
4. Inshakov, O.V. Collaboration as a global form of knowledge economy organization // The economy of the region. – 2013. – № 3(35). – P. 38-44.
5. Samsonov N.Yu. Collaboration of universities and corporations: what, to whom, why? // ECO. - 2013. – № 10(472). – P. 51-56.
6. Yakunaeva, S.G., Koshurnikova, Yu.E. Trust and customer orientation as factors of success of the company // Fundamental research. - 2013. – № 6-4. – P. 971-975.
7. Tikhomirova, O.G. Corporate collaboration and interaction: solving the problem of self-organization of socio-economic systems // Fundamental Research. - 2014. – No. 9-5. – P. 1082-1086.

8. Smorodinskaya, N.V. *Changing the paradigm of world development and the formation of the network economy // Economic sociology. -2012. – Vol.13. – No. 4. – P. 95-115.*
9. Antipina, E.A. *Regional policy of the new generation: setting a task in the field of human capital // Human capital. – 2014. – № 4(64). – P. 41-45.*
10. Tryapitsyna, A.P. *Interdependence of modernization of general and pedagogical education // Pedagogical Science and modern education: collection of the All-Russian Scientific and Practical Conf. St. Petersburg: Publishing House of the A. I. Herzen State Pedagogical University, 2014. - P. 193-197.*
11. Shametov, N.R. *Formation of professional competence of teachers in the college–university education system: autoref. ... Candidate of Pedagogical Sciences: 13.00.08. – Astana, 2006. – 24 p.*
12. Kokanbayev, S.Z., Shametov, N.R. *Uzdiksiz bilim: terminalogiyalyk kozdik: oku kuraly. – Almaty: AGTU, 2006. – 100 p.*
13. Zhampeissova K., Khan N., Kolumbayeva Sh. *Osnovnye podhody k razrabotke novogo sodержaniya pedagogicheskogo obrazovaniya Respubliki Kazahstan// Vestnik KazNPU im. Abaya, Seriya Pedagogicheskie nauk. – №2(68), 2022. – S. 7-14.*
14. Namazbaeva ZH.I., Kalymova A.E. *Obshchestvennoe soznanie lichnosti – osnova uspehnoy realizacii inkluzivnogo obrazovaniya v Kazahstane // Pedagogika i psihologiya. – 2020. – №1. – S. 5-13.*
15. Berikkhanova, A.E. *Sozdanie kollaborativnoj uchebnoj sredy kak sredstvo formirovaniya uspehnosti lichnosti budushchego uchitelya// Vestnik KazNPU, Seriya Pedagogicheskie nauki. – №2(54), 2017. – S.110-114.*
16. Dauzhanova, V.R. *The influence of the collaborative environment on the effectiveness of the lesson. // International Scientific Research Journal. – Yekaterinburg. – № 2 (33), 2015. – 56 p.*

МРНТИ 14.35.09

<https://doi.org/10.51889/2959-5762.2024.81.1.016>

Нурахметова А.Р.^{1*}

¹Казахский национальный педагогический университет имени Абая
Алматы, Казахстан

ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ХИМИИ

Аннотация

В настоящей статье рассматривается одна из насущных проблем современной системы образования – формирование у учащихся функциональной грамотности, которая является критерием повышения конкурентоспособности Казахстана. Основываясь на анализе зарубежных и казахстанских авторов приведена, наиболее широко применяемая классификация функциональной грамотности: читательская грамотность, математическая грамотность и естественнонаучная грамотность. Даны определения каждому понятию и предложена специфическая методика по повышению и развитию творческой, ответственной и конкурентноспособной личности. Все виды грамотности позволяют учащимся решать достаточно сложные проблемы в потоке получаемых знаний. Через небольшой промежуток времени, те навыки, которые считаются важными, станут не нужными, вследствие развития технологий.

Необходимы более универсальные и междисциплинарные компетенции. Описанная в статье методика представлена как практико-ориентированная технология, направленная на углубление и расширение профессиональных компетенций учащихся, в частности будущих учителей химии.

Ключевые слова: функциональная грамотность, читательская грамотность, естественнонаучная грамотность, контекстные задачи, практико-ориентирование задания.